

Pisa

under beskydning

Pisa-undersøgelserne, der offentliggøres hvert tredje år med en sammenligning af de 15-åriges kunnen i læsning, matematik og naturfag, har på det seneste været udsat for kritik fra tre sider. Pisa-undersøgelserne er betydningsfulde p.g.a. den vægt, de har i den politiske debat om grundskolen – og ikke mindst i forhold til den bevågenhed, enhver ny Pisa-”afsløring” får i pressen. Inden offentliggørelsen af en ny Pisa-rapport, koger pressen af spændig efter at afsløre, hvordan vi nu klarer os til den internationale eksamen. Forventningerne er hver gang skrækblandede, for vores folkeskole er efter 10 år med Pisa som en fastslået kendsgerning elendig.

Pisas rangordning utroværdig

Hvordan ligger vi så på verdensranglisten! Et sted mellem nummer 3 og 41! – hævder statistikprofessor Svend Kreiner fra Københavns Universitet – for Pisa er statistisk set fuldstændig ubrugelig til at rangordne landenes grundskoleniveau. Det eneste, der trodser enhver tvivl, er, at Finland og Korea ligger i top i læsetesten, mens Kyrgyzstan og Qatar altid ligger i bund – uanset hvilket beregningsgrundlag, der i overensstemmelse med Pisa anvendes. Men ellers flyder det. Der er f.eks. 19 lande, som alle kunne ”ranges” til en placering i top 5.

Uden pædagogiske vitaminer

Kreiner, som ikke er imod at sammenligne forskellige landes skoler, og som ikke vil forholde sig til andet end det, han har forstand på – statistik – siger, at Pisa ikke giver skolerne eller lærerne nogetsomhelst, de kan bruge, hvis de vil forbedre undervisningen. Opgaverne er – for at undgå snyd og for at forhindre elever og lærere i at forberede sig til dem – hemmelige, så det ikke er til at sige, hvad det er, eleverne ikke kan, kun at de ikke kan et eller andet godt nok sådan i al almindelighed. Der er med Kreiners ord ”ingen pædagogiske vitaminer i den test overhovedet” (Information 15. april).

Men *almindelighed* findes måske slet ikke inden for faglighed? Selv de *basale* færdigheder, kernefagligheden, er måske grundlæggende en illusion om en global ”vidensvaluta”, som er ens for alle lande?

Måske er der her brug for en endnu dybere, kritisk analyse end en blot statistisk, som trods alt anerkender udgangspunktet. Men det er ikke Kreiners ærinde.

Opgaverne har ikke samme sværhedsgrad for alle

Kreiner angriber imidlertid Pisa på dets egne præmisser: ”Princippet er, at lige dygtige elever skal have lige stor chance for at svare rigtigt – uanset om de er drenge eller piger, jyder eller bornholmere, danske eller engelske” (Svend Kreiner: Analyse af Pisa data fra 2006, s. 1, DR 1, Detektor). Men sådan er det bare ikke. Kreiner opdagede, at der tydeligvis var opgaver, som danske elever var meget bedre til at løse end andre elever, og opgaver, som de havde sværere ved end andre landes elever. M.a.o.: De stillede opgaver var ikke neutrale i forhold til det land og den kultur, de blev stillet i. Men hvis den statistiske sammenligning skal holde vand, så forudsætter

det, at to elever, der f.eks. er lige gode til at læse har samme chance for at svare rigtigt på den samme opgave. Og det finder Kreiner mange eksempler på, ikke er tilfældet. Han konkluderer derfor, at sammenligneligheden mellem landene, som er hele idéen i Pisa, simpelthen er utroværdig – bortset altså fra, at Finland og Korea altid ligger i top og Kyrgystan og Qatar i bunden.

»Der er ni af de 30 opgaver, som danske elever har meget let ved at løse, og havde alle opgaver været af samme type, havde vi været nr. 3 på ranglisten. Omvendt er der 6 opgaver, som danske elever har svært ved, og havde de talt alene, ville vi være nr. 42. Eleverne i Hongkong kan jeg på samme måde få til at ligge som enten nr. 1 eller som nr. 29, hvis jeg synes, det er sjovt. Modellen og metoden i Pisa forudsætter, at opgaverne fungerer ens i alle lande, så svære opgaver er svære for alle og omvendt. Pisa-folkene siger selv, at dette er meget vigtigt. Men det kan jeg vise, at de ikke gør. Det ødelægger troværdigheden i Pisa» (Politiken 17. april 2011).

Svend Kreiner stiller spørgsmålstegn ved, om det overhovedet lader sig gøre at lave en læsetest, som fungerer ens for alle: "Vi måler for eksempel teksters sværhedsgrad ved hjælp af lixtal, som handler om ordlængder. Og på forskellige sprog har de samme ord forskellige længder – finske ord er jo kilometerlange, alligevel læser eleverne godt – måske fordi de har skullet øve sig ekstra meget? Vi aner det ikke, ligesom vi ikke aner, hvad forskellen er på at læse kinesiske skrifttegn og latinske bogstaver" (Pol.).

Det værste ved Pisa er ifølge Kreiner, "at jeg ikke ud af Pisa kan se, hvordan vi bliver bedre. Pisa har kun været brugt til at nedbryde respekten for folkeskolen ved hjælp af utroværdige rangordninger, men ikke til at vi kunne blive klogere" (Pol.).

Computergenererede besvarelser

Dagbladet Information har sat fokus på et andet aspekt ved Pisa-undersøgelserne. Elevernes besvarelser er ikke kun besvaret af de næsten 400.000 elever, som på verdensplan deltog i undersøgelsen fra 2006. I halvdelen af tre ud af fire fag har eleverne slet ikke besvaret opgaverne selv. Det har en computer. Den har beregnet, hvad de *sikkert villet have svaret, hvis de havde svaret* – ud fra følgende antagelse: "De dygtige elever er som regel dygtige til det hele. At man eksempelvis er dårlig til matematik og naturfag, men god til dansk, er typisk en myte", siger Niels Egelund, der er leder af den danske del af Pisa (Information 15. april).

I hovedopgaven har alle besvaret, men kun halvdelen har gjort det i de to andre fag. Hovedopgaven skifter, så den hver anden gang er læsning, og hver anden gang matematik eller naturfag. Besvarelserne for den halvdel, der ikke har besvaret opgaverne, udfyldes altså af en computer, der ud fra elevernes sociale baggrund og niveau i de øvrige fag, beregner deres placering.

"De kunstige computergenererede svar er gætterier. Det kan være, det er kvalificeret gætterier, men vi aner det ik-

ke", siger Svend Kreiner (Information 15. april). Niels Egelund mener derimod, at "resultaterne er ikke 100% præcise, men tæt på" (Inf.).

Pisa modvirker kreativitet og innovation

Nordisk Ministerråd har lavet en undersøgelse af, hvordan det står til med uddannelsen af de kompetencer, som vi i Norden satser højt på i den globale konkurrence: innovation, entreprenørskab og kreativitet (Kreativitet, Innovation og Entrepenørskab i de Nordiske Uddannelsessystemer). Vi prioriterer dem generelt højt – men de presses tilbage bl.a. af det store fokus på fagfagligheden, som bl.a. Pisa er med til at accentuere. Kreativitet og entreprenørskab er svære at måle og dermed rangordne og bliver dermed pressede ud i periferien som "anderledes", spændende og afvekslende tiltag – når der er tid til det. De får ikke en central plads som et vigtigt indsatsområde.

"Det seneste årtis fokus på Pisa og andre internationale målinger af elevernes grundfærdigheder har fået flere af de nordiske skolesystemer til at vende blikket tilbage mod traditionelle fag som læsning og matematik. Tiltag inden for innovation og entreprenørskab ligger konstant i skarp konkurrence med en stærk moddiskurs omkring kernefaglighed og test" (Kreativitet, Innovation og Entrepenørskab i de Nordiske Uddannelsessystemer s. 9).

Nordisk Ministerråds advarsel har imidlertid ikke skabt overskrifter i pressen på trods af, at rådets betænkkeligheder angår *indholdet* af fagligheden, hvad Kreiners kritik ikke gør. Han anklager blot Pisa for ikke at leve op til egne krav om statistisk hæderlighed.

Ministerrådet sætter derimod fokus på, hvad grundskolen burde satse på med baggrund i, hvad vi i Norden har af særlige forudsætninger i den globale konkurrence: kreativitet, innovation og entreprenørskab. Selv om de sidste to lyder lidt friskolefremmede, så dækker de alle tre over områder, som friskolerne gennem halvandet århundrede har lagt særlig stor vægt på og stadig prioriterer højt som et centralt indsatsområde.

Svar fra Pisa

Niels Egelund anerkender, at Svend Kreiner er en af de få herhjemme, som er kompetent til at analysere Pisatallene til bunds, og han er indstillet på at undersøge Kreiners indvendinger.

Andreas Schleicher, der er leder af OECD's analyseafdeling, afviser derimod Kreiners indvendinger, som han hævder bygger på mangelfuld metode og når til forkerte konklusioner. Han vil dog kommentere Kreiners artikel, "når den er blevet trykt i et videnskabeligt tidsskrift" (DR, P1, Detektor 13. april).

Professor Svend Kreiners forskningsartikel om Pisa er under vurdering til optagelse i det anerkendte, internationale tidsskrift, Journal of the Royal Statistical Society.

Claudi Clausen